

באר הגולה יב

הלכות חל המועד סימן תקמ

תקמ דיני בנזן וסתירה בחל המועד, ובו ח' סעיפים :

א (א) *בנזן אפלו כל-שהוא אסור. וְאִם נִפְרָץ (ב) גָּדַר גִּתּוֹ (אוּ בְּתֵל תִּצְרוּ שְׂבִיעוֹ (ב) לְחִבְרוֹ) (מדרכי פ"ק ד"ק חגיג' פ"ח) בּוֹנְהוּ מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט, יִדְהִינוּ שְׂמֵיחַ אֲבָנִים זו עַל זו (ג) וְאִינוּ טַח (ג) בְּטִיט, (ד) יֵאוּ גוֹדֵר אוֹתוֹ בְּקָנִים וְגָמָא וְכִיּוֹצֵא בָהֶם. *וְכֵן אִם עָשָׂה הַמַּעֲקָה לִגָּג *בּוֹנֵה אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט. אֲבָל יִפְתַּל חֲצַר (ה) הַסְמוּךְ לְרֵשׁוֹת-הַרְבִּים שְׁנִפְּל, בּוֹנְהוּ (ו) כְּדָרְבוֹ. וְאִם הָיָה נוֹטֵה לִפְּל, סוֹתְרוֹ מִפְּנֵי (ז) הַסְּפִנָּה (וּבּוֹנְהוּ (ח) כְּדָרְבוֹ : הֵנָּה וְאִפְלוּ אִינוּ נוֹטֵה בַּק לְחֲצַר אוּ לְכוּבֵי מִתַּר לְחֲתוּ מִפְּנֵי הַסְּפִנָּה וְלַחֲזוֹר וּלְכוּבוֹ, *וְכֵן בִּשְׂעָר דְּבָרִים דְּאִיכָא לְמַחֲשׁ לְסַפְנָה, בּוֹנֵה וְסוֹתְרוֹ כְּדָרְבוֹ (כ"י בִּשְׁם רַבֵּי יוֹחָנָן וְכוּ') : ב' *מִתַּר לְטַל (י) (י) גְּבִשְׁוִישִׁת שְׂבָבָת : ג' (ח) *סְדָקִים שְׂבָבָג מִתַּר לְסַתְּמֵן בְּיַד וּבְרַגְלָא (ט) אֲבָל לֹא בְּכַלֵּי אֲמֻנָת : ד' (י) 'צִיר (י) הַדְּלַת וְהַמְפַתַּח (וּחְפֻּנְעִיל) (בבבא) (יא) *וְהַצְנִיר וְהַקּוֹרֶה כִּבּוּן שְׁחָם שֶׁל עֵץ (יב) בֵּין שְׁחָם שֶׁל בְּרוֹזַל (יג) שְׂנִשְׁבָּרוּ לְאִפְלוּ מַעֲרָב יוֹסֵטוֹב, יְכוּל לְסַתְּמֵן בְּלֹא שְׂנוּי, מִפְּנֵי שֶׁהָא הַפְּסֵד גְּדוֹל הוּא, שְׂאֵם גִּזְיָה הַסְּתַח פְּתוּחַ וְדִלְתוֹת שְׂבוּרוֹת וְסָקִי וְסָר וְסָר בּוֹסָרִים ט' מְשַׁנָּה שֶׁ יֵאָר י' עַם בְּמִשְׁנָה * (פרוש, הוּא חוֹר שְׂבָאֲסָפָה הַחֲתוּנָה שְׂחִירוֹ בִּי הַדְּלָה) כ' מַפְשְׁטוֹת הַנְּקִירָא שֶׁ ל' מֵסָא וְתָנן שֶׁב הַלְבָד שְׂלֹא יִכְנֵן מְלֻאכְתוֹ בַּמוֹעֵד

באר היטב

(ב) לחברו. וליכא למחשש שם לגנבי: (ג) בטיט. עין ט"ז שהעלה דמסר לעשות פלס ולהטיח גגו בחה"מ לצורך המועד. ע"ש: (ג) כדרכו. דאיכא למחשש לגנבי: (ז) הספנה. אבל בלא"ה אסור

משנה ברורה

א (א) *בנזן אפלו כל-שהוא אסור. הנינו אפלו לצורך המועד, ולא החר משום זה אלא מלאכת הדיוט: (ב) גדר גתו וכו' שבינו לחברו. דליכא למחשש לגנבי אלא משום שאר אנשים שיבנסו שם, (ב) וליכא כל-כף פסידא, לפיכך לא החר פי אם מעשה הדיוט: (ג) ואינו טח בטיט. הדיחה בטיט הוא מעשה אמן. וזקא זה שעושה אותה עם מלאכת הגדר, (כ) מה שאין בו להטיח הגג בטיט, מעשה הדיוט הוא וצרי לצורך המועד, וכן עשיית פלס מעשה הדיוט הוא וצרי לצורך המועד [ט"ז]. ועין בפרימגרים דלקטים סדקים שבבג מעשה אמן וקרא, כדלקמן בסעיף ג. וקרא מטיחו בק ששאה חלק (ובמדינתנו אין מצוי זה), ובעשיית פלס גם-כן (ג) אם מניחו כדרך האמנים, בוראי מעשה

אמן הוא ואסור אף לצורך המועד: (ד) או גודר אותו וכו'. משמע לכאורה דזקא תקון פרצה בעלמא, הא לגדר כל הגנה, מעשה הדיוט נמי אסור [פמ"ג]: (ה) הסמוך לרשות הרבים וכו'. דעל-יד-יה שהיא סמוך לרשות הרבים איכא פסידא ותר, דעל שם גנבי, ודבר האבד הוא ולא בעי שנוי, והוא הדין בכלל לחצר שבינו לחברו שנספל, (ז) אם יש שם אנשים שחשודים על הגנבה או אם דרים (ח) שם עובדי-כוכבים מתר לבנותו כדרכו. ועין מגן-אברהם ולא התירו אלא דבר אחר, דהינו לבנותו אם הוא כבר סתור, (י) אבל לכתרו (אם הוא רעוע) ולבנותו מחדש לא התירו אם לא מפני הספנה, וכדלקמה. וכתב הפרימגרים, דאפשר שאם הוא רעוע כל-כף שיש חשש ברורה, וכל-שכן היכא שיש חשש שכלאו הגנבים גם לידי עסקי גששות, שרי לסתור ולבנות, (י) ובכלבד שלא יכון מלאכתו פמועדי: (י) ובונה כדרכו. דאם לא נתיר לו לבנות (ט) ומנע ולא יסתור [מ"א]: ב' (ז) גבשושית שבבית, שלא יתקל בה, ומתר לטל אפלו כדרכו, דאף-על-גב המלאכה גמורה היא וקשבת חייב על זה משום בונה ואינו דבר האבד, ולצורך המועד בעלמא אינו שרי פי אם בשנוי, אפלו הכי מתירין אפלו כדרכו משום דנטילת גבשושית לית בה טרחא [ב"ן]: ג' (ח) סדקין שבבג. שהמים יורדין דרך שם [טור], יכול לסתמן ביד וברגל, דהינו שביעט ביד וברגל לסתם הסדקין, ואפלו הוא עושה יפה-יפה כעין שעושין בכלי-אמנות גם-כן שרי, דכל זה נקרא מעשה הדיוט [שם במשנה]: (ט) אבל לא בכלי אמנות. דהוא מלאכה גמורה ויש בה טרחא ואסור אפלו לצורך המועד. ודע, דכל דבר שמתירין לצורך המועד במעשה הדיוט הוא זקא שלא יכון מלאכתו במועד [שם]: ד' (י) ציר הדלת. כמו "הדלת תפוב על צידה", (ט) רגל הדלת הסיבבת: (יא) והצנור. הוא (י) חור שבאספקה המתחונה שהדלת סוכב בו, והקורה הוא המשקוף שעל הפתח מה שחוזרת בו הדלת: (יב) בין שהם של ברזל. ויצה לומר, אף (יל) שבו נשמע קול הפשיש כשמתקני: (יג) שגשברו. והוא הדין לתקע (יג) המשקוף במסמרים שרי אם יש לחש לגנבי, ואם לא, אף זה

שער הציון

(א) לבלש ופרימגרים: (ב) ט"ז: (ג) פשוט: (ד) מוכח מפרימגרים: (ה) פוקקים: (ו) עין כד' אפרים ובבית-מאיר שפסחו על זה, ודעה הפית-מאיר דתא דקמקשה הגמרא 'התם נמי לסתור ולא ליבני' הוא חזר למה שאמר מתחלה 'לימא מסיב לה', ודחי הגמרא דלא הוי סיבא, ועל-כן קמקשה 'התם נמי לסתור ולא ליבני', אבל לפי דעת רב חזקא דקמא לן פתח לא קמקשה מידי [וכן מוכח גם-כן בחזושי ריטפ"א, דלדעת רב חזקא דקמא לן היכא דאיכא חשש גנבי מתר לבנות לא מקשינן מידי לסתור ולא ליבני, ואס-פן על-פירוש מה דנשני מקום 'התם סותר ובונה הכא בונה ולא סותר, אפשר דמידי היכא דאם לא יסתור ליכא חשש הגנבי, אבל בכתל רעוע שיש חשש שגנבים יסתרו הנחל ויגבחו, שרי לסתור ולבנות, וכן מוכח גם-כן מלשון הרמב"ם וזהו דקמקשה הגמרא דאם לא יבני מקנע ולא סתור הוא אפלו אם לא נסבר כרב הקרא, אבל לרב חזקא בלאו הכי שרי דסתירה מתר מפני הספנה, ובניה מתר לרב חזקא משום פסידא] שכתב 'סותרו טפני הספנה ובונה כדרכו, וכן העתיקו בשלחן-צדק, ולא פתח 'סותרו ובונה מפני הספנה' מלשון הרמב"ם, וכן מוכח בבלוש, עין [שם]. אמנם לבסוף מצד הבית-מאיר ופשוט בזה"כ דברי הפרימגרים בשם הפרימגרי, ולמעשה נראה להורות דכדרי הפרימגרים שכתבתי בקנים: (י) ומיהו, היכא שיש חשש נסקי נקשות אין לקט אף אם כון מלאכתו במועד [פמ"ג]: (כ) ובכלבש כתב עוד טעם, דמתירין לו כדי שלא יבוא לידי הפסד: (ט) נשיי: (י) ושיי: (יל) מוכח בפגמא: (יג) מגן-אברהם ושיי:

הַלְבוּת הַל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקֻּמָּה

ביאורים ומוספים

סִימָן תַּקֻּמָּה

דִּינֵי בְּנֵי וְסִתְיָהּ בְּחַל הַמוֹעֵד

[משנ"ב ס"ק א]

הֵינּוּ אֶפְלוּ לְצַדִּיק הַמוֹעֵד⁽¹⁾.

1) ואם נזוקה דירתו במועד ויש בידו לשפצה ולתקנה באופן שיוכל לדור בה כבר במועד, כתב הערוך השלחן (ט"א) שיש להסתפק בדבר שאולי דינו כמו כל דבר האבד' שמותר לעשותו במועד בשלא היה יכול לעשותו קודם המועד, ואף שאין זה דבר האבד' מי"מ הוא צורך המועד כי אין לו מקום דירה, או שכיון שאורשא מילתא בבנין בית, אסור גם בצירוף כזה (כמו אמת המים שהובא בשו"ע לעיל ס"י תקלו ט"ו). ומסקנתו לאסור, וראיתו שהרי רק מפני הסכנה התיירו לבנות ולא לצורך אחר.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְלִיָּקָא כְּלָךְ פְּסִידָא⁽²⁾.

2) מתבאר מדבריו כאן שלא התיירו דבר האבד' רק בהפסד מרובה ולא בהפסד מועט, וראה מה שכתבנו בה לעיל (ס"י תקלו ט"ק ג).

[משנ"ב ס"ק ה]

דְּלֵא הַתִּירוּ אֶלָּא דְּבַר אֶהְדִּי⁽³⁾ וכו', דְּאֶפְשֵׁר שְׂאֵם הוּא רְעוּעַ כְּלָךְ שְׂיֵשׁ חֲשֵׁשׁ בְּרוּר⁽⁴⁾.

3) ובענין סברא זו הביא בשע"צ לעיל (ס"י תקלו ס"ק מט) לענין ההיתר לקצור במועד מפני צורך המועד, שכתב בשם הריטב"א שבמקום שדי לו במלאכה אחת יכול לעשות בהרוחה, אבל אם צריך למלאכות הרבה לא יעשה אלא בצימצום.

4) ואף שבספק דבר האבד' כתב בביה"ל לעיל (ס"י תקלו ס"א ד"ה דבר האבד') שאין צריך חשש ברור, אלא כל שמצוי שיהיה בו הפסד נחשב דבר האבד', כאן שבא להתיר לעשות שתי מלאכות, צריך שיהיה חשש ברור.

[ביה"ל ד"ה וכן אם עשה]

וְלִפְיֵךְ אֶהְיֵי בִּירוּשָׁלַיִם דְּסָגִי בְּגִ' סְפָחִים⁽⁵⁾, דְּאֵי מְשִׁים מְצוּת מְעַקָּה לְפָה לֹא יַעֲשֶׂה בְּרַבְרָב⁽⁶⁾ וכו', אֲבָל שְׂאֵרֵי הַפְּסִיקִים סִתְמוּ בְּזֶה וְלֹא תִלְקוּ⁽⁷⁾.

5) שאם היה גג החייב במעקה, התבאר בשו"ע (חור"מ ס"י תכז ס"ה) שצריך להיות בגובה עשרה טפחים.

6) וכן מצאנו לענין צרכי מצוה אחרים, שכתב השו"ע לקמן (ס"י תקמ"ה ס"ג) ובביה"ל שם ד"ה לעצמו שמותר לאדם לכתוב תפילין ומוחה לעצמו, ואף אם כיוון מלאכתו במועד, מותר בדיעבד. וכן לענין בניית סוכה במועד, כתב בביה"ל לקמן (ס"י תרל"ז ס"א ד"ה ערשה) שמותר לבנותה אפילו במלאכה גמורה, כיון שהוא צורך מצוה.

אכן, דוקא לצורך מצוה שמקיים בעצמו מותר, אבל לכתוב תפילין ומוחות לאחרים בשכר, כתב השו"ע לקמן (ס"י תקמ"ה שם) שדוקא אם אין לו מה לאכול מותר לו לעשות לאחרים וכדין שאר מלאכות, אלא אם כן נצרכים התפילין ומוחות למועד.

7) ואף שהשו"ע להלן (ס"ד) התייר לתקן את ציר הדלת והמנעול

במעשה אומן מפני שיש הפסד גדול אם יניחם שבורים, ולבאורה גם במעקה אם יניחנו כך עלול הדבר לגרום להפסד נפשות ח"ו, ביאר הגר"ש אויערבך (ששי"ב פס"ז הע' קפ"א) שדברי השו"ע נאמרו באופן שיוכל למנוע את העליה לאג ובכך הימנע הסכנה, ואף שעל כל פנים מוטלת עליו מצוה לעשות מעקה, כיון שהוא רק משום מצוה [שהרי את הסכנה יכול למנוע], אנו אומרים לו שמצוה גם להימנע במועד מלעשות מלאכת אומן.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְלִצַּדִּיק הַמוֹעֵד כְּעֵלְמָא אֵינּוּ שְׂרִי כִּי אִם בְּשִׁנּוּי⁽⁸⁾, אֶפְלוּ הֵכִי מִיִּרְיָן אֶפְלוּ בְּצַדִּיק⁽⁹⁾ מִשּׁוּם הַנְּטִילַח גְּבִישׁוּשִׁית לִית בָּהּ טַרְחָת⁽¹⁰⁾.

8) כמו שכתב להלן (ס"ק ט"ז), וכן בביה"ל לעיל (ס"י תקלא ס"ד ד"ה ואלו, ולקמן ס"י תקמ"ב ס"א ד"ה אפלו) שכל מלאכה שהותרה לצורך המועד אם אינה צורך אוכל נפש אינה מותרת כי אם בשנינו, מלבד הספרים והכובסים שמספרים ומכבסים לאותם שהותרו במועד, שאינם צריכים לעשות בשינוי.

9) ולמנוח מסמר בקיר לצורך תליית תמונה במועד, דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסה-ב) שאסור, כיון שעל פי רוב אין זה נחוץ כל כך ואין זה נחשב צורך המועד, אכן אם מאיזו סיבה נחוץ לו הענין, מותר לעשות בן כשאר צרכי המועד.

10) ומי"מ דוקא לצורך המועד הותרה מלאכה גמורה שאין בה טורח, אבל שלא לצורך המועד, כתב בביה"ל לעיל (ס"י תקלט ס"ה ד"ה אינו מותר) לענין אופני ההיתר לעשות פרקמטיא במועד כשאינו לצורך המועד, שאף בלא טורח אסור לעשות מלאכה גמורה כגון מחתך, וההו"א (אוי"ח ס"י קלה ד"ה רא"ש) כתב שמדברי הרא"ש נראה שכל מלאכה שאינה מלאכת טורח ועמל לא נאסרה כשהיא לצורך סחורה, ולכן גם מלאכת הוצאה וגם מלאכת מחתך לא נאסרו לצורך סחורה, כיון שאין בהן טורח, והוכיח מדבריו ממה שלדעת רבנן התיירו בגמ' (מועד קטן ו. ב) השקיה לצורך הרוחה אף על פי שיש בה מלאכה גמורה, כיון שאין טורח בדבר, וכתב שהוא דלא כדברי הביה"ל שם.

[משנ"ב ס"ק ט]

הוּא הַקָּא שְׂלֵא יִבְנוּ כְּלֵאקְתוּ בְּמוֹעֵד⁽¹¹⁾.

11) וכן הביא בשע"צ לקמן (ס"י תקמ"ה ס"ק לא) בשם ספר שולחן עצי שטים שכתב בדעת השו"ע שהתיר לכתוב לצורך פרקמטיא שאינה אסדה, שאם כיוון מלאכתו במועד אסור, הגם שהוא מעשה הדיוט וצורך המועד, וכן כתב במשנ"ב לקמן (ס"י תקמ"א ס"ק ד) לענין סירוג המיטה בחבלים שתי וערב, שמותר לעשות בן רק לצורך המועד ורק אם לא כיוון מלאכתו במועד.

[משנ"ב ס"ק יג]

שְׂרִי אִם יֵשׁ לְחַשׁ לְבְנֵינֵינוּ.

12) ואם התקלקל המנעול מעט, שיש קושי בפתיחתו אך עדיין ניתן לבעול בו, דעת הגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסט) שאין להחליפו במועד, אכן אם הדבר מונע את סגירת הדלת כתיקונה שאו קיים חשש מפני הגנבים, מותר לתקנו במועד.

הלכות חל המועד סימן תקמ

נמצא מאמר של מה שפשוט, (יד) ולכן נכתב, (טו) ובכלל שאלא זכרן קלאכתו במועד (רבינו יוחנן): ה' קמטר לבנות (טז) מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו בהמה: ו' קמטר לבנות (יז) מעשה הדיוט (ח) אצטבא לישב או לישן עליה: ז' (ט) תנור וכירים שאפשר שייכשו ונאפה בהם במועד (יח) עושין, ואם לאו (יט) אין עושין אותם (והוא הדין עשיה קדרות ואלפסין שרי בכהאי גוונא) (כ) סמך הדין והמגיד פ"ח. (כ) ובין-בין ובין-בין * רבנן אמרי על הרס של תנור ועל הפירה הטפלה שלהם: ח' (כא) בנזקרים (כב) את הרחמים * רבנן אמרי על הרס של תנור ועל הפירה הטפלה שלהם (כג) ומעמידים אותם. (כד) רבנן אמרי אמת המים של המים, וקוצצים צפרני (כה) התמור של הרחמים: הגה (כו) ומטר לחדר ספין במועד, וספין (י) (כז) שגשבר במועד מטר (כח) לעשות אחרת (המגיד פ"ח):

באר היטב

אם ראוי לאפות בו, ואם אינו ראוי לאפות בו נ"ל ג"כ דשרי, מ"א, ע"ש: (י) שגשבר. אפלו יכול להשאל מהכרו שרי, מ"א. וי"ו סימן הקט סעיף קטן ב מש"ש:

משנה ברורה

אסור: (יד) ולכן נכתב. ואפלו מעשה אמן, וכנ"ל בסעיף א [פמ"ג]: (טו) ובכלל שאלא זכרן וכ"ו. הנה, שלא התירו אלא בשבת מערב יום-טוב לתקן, ולא במקום להניח לתקן במועד: ה' (טז) מעשה הדיוט. ד"ל דבר (י"ז) שאינו צריך אכל-נפש, אף-על-פי שהוא צריך המועד, לא התירו לעשות מלאכה פי אם בשני: ו' (יז) מעשה הדיוט אצטבא וכ"ו. הטעם בנזקר לעיל.

נסר שמתכרין לו בגלים צעין ספסל שלטו, מעשה הדיוט הוא [טורח], ואפשר דלהתליקו ברהיטני מעשה אמן הוא [פמ"ג], והוא הדין לענן אבוס של בהמה הנ"ל. וענין בטור, דלדעת הרא"ש אפלו אצטבא של אבנים מטר לעשות לישב עליו אם עושהו מעשה הדיוט, ורבינו פרץ חולק על זה: ז' (יח) עושין. אפלו מעשה (יד) אמן, בין שהוא צריך אכל-נפש¹⁴¹. ואם היה אפשר לו לעשות מערב יום-טוב זכרן קלאכתו לעשותו במועד, נראה דאסור, וקדלקמן סוף סעיף ח בהפ"ה, עין שם במשנה ברורה: (יט) אין עושין אותם. בהא אסור (טו) אפלו מעשה הדיוט, בין דלאו צריך כוונתו. ואם הדין הוא קר, מטר להצמיד (טו) תנור-בית-החורף להסיק הפות אפלו אם אינו ראוי לאפות בו, (י) דהפל חולים אצל צנה¹⁴². והוא הדין אם נשבר החלון בענין שאם לא יתקנו יושב בקר, נסבין מטר להקנו [ח"א]: (כ) ובין-בין ובין-בין רבו הטפלה שלהם. הנה הטיחה שעליהם בטיט כדי שישמרו חמו. ומה שכתב בין-בין ובין-בין רצה לומר, בין אפשר שייבש הטפלה ובין לא אפשר שייבש שלהן, (יח) משום דאפשר לאפות כרוכין אף-על-פי שלא נתקשה הטפלה שצליה. בין שעקר התנור והכירה נתכבשו: ח' (כא) נזקרין וכ"ו. שפשיהי חלוקה ואין החשק יכולין לפרוץ מנזקרין אותה כדי שלא יהיה שנה כדי שיפרכו החטין תמיתה. ומטר אפלו בפתחת עין, אף דמעשה אמן הוא ובעלמא אף לצורך המועד מטר רק על-ידי שני, (יט) הלא שרי במעשה אמן, דחשיב כמכשירי אכל-נפש: (כב) את הרחמים. ואפלו (כ) בתרשים מטר, בין שהוא לצורך המועד: (כג) ומעמידים אותם. הנה, שמתקנים אותם קשה על עמדם כדי להשמש בהם [הרא"ש]: (כד) ובונים אמת-המים וכ"ו. ששוחטין על-יניה: (כה) התמור. הנה התמור הטפלה הרחמים, דגדול צפרניו מרעיה לה ולא קוצי למינל בל-בין, וכל הנה משום דהוא לצורך המועד. וענין לעיל בסימן תקלו סעיף א: (כו) ומטר לחדר וכ"ו, וספין וכ"ו. דכינו המלאכה אכל-נפש הוא, (כז) מטר, ואפלו מעשה אמן, ואין צריך שני: (כז) שגשבר במועד. ומשמע דבגשבר קנים המועד אסור בין דאינו אלא (כג) מכשירי אכל-נפש. ומכאן מהש"ז דכל זה הוא באם היה יכול לעשותו מערב יום-טוב וכן והניח הפלאכה ליום-טוב, (כג) אבל אם לא פתן, (כד) שרי: (כח) לעשות אחרת. ואפלו אפשר לו בשאלה¹⁴³ (מ"א ו"א):

שער הציון

(יז) פוסקים: (יד) רמב"ן ושאר פוסקים: (טו) ט"ו ברש"י פוסקים: (טז) מנן-אברהם ואלה רבה ור"א. וכתב בשלחן-ערוך שיש מעשה אמן שרי קנה פתן שהוא צריך לנזק האדם. ולענין דענין פתחין של רבים שהוא גסרין צריך לגוף האדם, דעת הרא"ש שם להקטיר דונקא מעשה הדיוט¹⁴⁶, כמו שכתב הפנ"א אברהם בר"ש סימן תמ"ד, ואפשר משום דהכל חולים אצל צנה עדיף טפי, וצריך עיון: (יח) פרי"ק נ"ד: (יט) נתיב חיים ונזקרי-משה ונאמר-ט"ד ופרי"ק נ"ד פ"ג מסעימים לדין של הש"ס ומשכבים חמיתו, ונלא כאלה רבה שרצה להחמיר לעשות הטפלה אף-על-פי שלא יהיה אפשר לאפות בתנור ונעשה מערב יום-טוב. וכן קוצר גסרין בנזק-שלום, דמאי קנה טפלה מעצם התנור בין שאינו לצורך המועד [פמ"ג]: (יט) בית-יוסף בשם הפוסקים: (כ) פוסקים: (כז) הרי"א ושאר פוסקים: (כ) דאכל-נפש גופא שרי בכל זמנא ואפלו בסוף מלאכתו במועד, וקדלעיל ברש"י סימן תקל"ג: (כ) וכן כשמע מלבוש ואלה רבה והאמר-ט"ד, אלא דבמאמר-ט"ד הכי משמע ואם לא הנה אבוס קלעושה מערב-יום-טוב אסור, ואינו מותר, דכל-לא דאפשר לעשות ואי אפשר לעשות אינו אלא ביום-טוב גופא, אבל בהל-מועד די לנו להחמיר בהם מלאכתו במיד לעשותה במועד, אבל אם לא פתן אלא מטר התמצאותו נשך ער חל-המועד נראה דשרי¹⁴⁷, וכן הוא לשון הרמב"ם פרק ז מהלכות יום-טוב הלכה ד, עין שם. וענין מלקיט הרמב"ן שנתקן שם ברמ"ם אלו, ומכל מקום אין סתירה מקבירין לך-ברנה, שגם הוא אינו משהו חל-המועד לגמרי ליום-טוב אלא על צדך יום-טוב ולקלא דפכשירי אכל-נפש מטר כבאכל-נפש גופא, אבל לא לאחמורי חל-המועד באפשר לעשותו כמו ביום-טוב. וענין שם שהביא מירושלמי שפטר לעשות אלפסין וקדרות לבתולה אף-על-גב דביום-טוב אסור לכלי עלמא בכגון זה, וקדמבאר בסימן הקט במשנה ברורה, עין שם ברש"י הפעם, ועל-כרחי דחל-המועד קיל קנה מיום-טוב, ודכי נמי לענין זה. אסור כתבי זאת קצאתי לכלי שלחן-ערוך שיש להחמיר באפשר לעשותו מערב-יום-טוב, ונלא כתי"ו, ולא התיר פנה אלא מעשה הדיוט, וצריך עיון: (כז) ובגרימנדים גמגם להחמיר בהיכי שאפשר לו בשאלה, ולדעה שאין להחמיר בה, ענין ברמב"א פרק מטא שחמיר לעשות לבתולה ספין ופסחין בחל-המועד בלי שום שני, ומוכח דלא חש פלל לכתוב דאפשר בשאלה, וכן ברמב"ן ומגיד משמע דבשוקקא לא חשו בנה קלל, וכמו שהגירוי בירושלמי להסיק קדרות ואלפסין אף-על-גב דאפשר בשאלה, וכן הסיק בהג"ה בסעיף ו:

תְּלוּבוֹת חַל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקַּמ

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה סדקים]

עושה כְּדָבָר, שֶׁאֵין אָנֹכִי דָּבָר בְּדִבְרֵי סוּדָה¹³.

13) ובטעם הדבר שהתירו באופן זה אפילו מעשה אומן, אף שנחשב כמכשירי צורך הגוף שלא הותרו אלא במעשה הדיוט (כמבואר במשנה"ב להלן (ס"ק טז)), ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רי) על פי דברי הרמב"ן (בפסקיו להלכות חול המועד) שצורך הגוף כעין זה שאין לאדם אפשרות בלעדיו, שהרי אין אדם דר בדירה כרוחה, הרי הוא כמו צורך אוכל נפש שהותרו מכשיריו גם במעשה אומן, וכמו שהתירו במשנה"ב לעיל (ס"י תקלו ס"ק ב) לתקן צרכי רכיבה למוי שלא מורגל בהליכה בהגליו למרחק, ומטעם זה גם התיר השו"ע לקמן (ס"י תקמו ס"ה) לאשה לעשות תבשיטה במועד, וכפי שהביא הביה"ל שם (ס"א ד"ה כל) טעם הדבר מהריטב"א שמוותר גם בלא שינוי ואף בטירחה רבה, כיון שזה צורך הגוף והוא כעין אוכל נפש.

[משנ"ב ס"ק יח]

פִּינָן שְׁהוּא צָרְךָ אֶלְנִיפְשָׁא¹⁴.

14) כלומר, מכשירי אוכל נפש, ובגדר מכשירי אוכל נפש כתב לקמן (ס"י תקמא ס"ק ב), שכל דבר המכשיר את המאכל לאכילה, נחשב מכשירין שמוותר לעשותו מעשה אומן, אבל דבר שאינו מכשירי לאכילה אף שהוא לצורך אוכל נפש, אינו מותר במעשה אומן, ולכן לא התיר השו"ע שם לעשות מצודות לדגים כי אם במעשה הדיוט.

ומטעם זה, אם התקלקלו בביתו המקרה או המוקטר, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכב) שאם צריך להם במועד מותר לתקנם אפילו במעשה אומן, שנחשבים כדברים המכשירין לאכילה.

ואם התקלקלה מערכת התאורה בחדר שאוכלים בו, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאף שיכול לשבת לאור נרות, מ"מ כיון שיש אנשים שנחשב אצלם כשיבה בחושך, הרי זה כצורך אוכל נפש ומותר במעשה אומן אם אי אפשר במעשה הדיוט. ואם יכול לעבור לחדר אחר שיש בו תאורה, דעתו (שם) שיתכן שאסור לתקנו במעשה אומן, וכן אם התקלקל ברו המים במטבח, דעת הגר"נ אוערבך (שש"כ פס"ו הע' טה) שאם יש ברו מים בחדר האמבטיה, קשה להתיר מלאכה גמורה לתקן את הברו שבמטבח מהמת הטיחה שבהעברת המים למטבח, אלא אם כן נוהג הוא להחמיד ולא לשחות מים מן האמבטיה, שאז מותר לו לתקן את הברו במטבח. ודעת הגר"נ אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסט) שבין בחשמל ובין במים מותר לתקן אף על פי שיש לו השמל ומים בחדר אחר, ורצה לתקנם רק בכדי שיהיה לו נוח יותר.

ולענין טירחה יתירה במכשירי אוכל נפש, הביא לעיל (ס"י תקלו ס"ק טו) שדעת הפמ"ג לאסור, ומהרמב"ן הביא שאין חילוק בזה בין אוכל נפש למכשירי אוכל נפש, ובשניהם מותר לטרוח אף טירחה יתירה. אכן, גם לדעת הרמב"ן הלוק דין המכשירין מדין אוכל נפש עצמו, שבמכשירין אם היה יכול לעשותם מערב יום

טוב ויזיזו מלאכתו במועד אסור (כמבואר להלן (ס"ק כו) ובשעה"צ (ס"ק בב)). אבל אוכל נפש מותר להכין גם אם היה יכול להכינו קודם המועד (כמבואר בשו"ע לעיל (ס"י תקלג ס"א)).

[משנ"ב ס"ק יט]

דְּהַכֵּל חוֹלִים אֶצְל צְנָה¹⁵.

15) ולא חילק בין ארצות קרות לשאינן קרות. אכן, לענין אמירה לנכרי לחמום את הבית בשבת, כתב השו"ע לעיל (ס"י רעו ס"ה) שבארצות הקרות אם הקור גדול מותר לומר לנכרי לחמום את הבית אפילו לצורך מולידים, כיון שהכל חולים אצל צינה.

ולענין תיקון מוגן בזמן החום, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכג) שאין אומרים הכל חולים אצל החום, ולכן אסור לחקנו במועד. וכן מובא בשם הגר"א"ל שטיינמן (שלמי תודה חול המועד עמ' תמט) שאף על פי שהחום קשה מן הקור, מ"מ אין זה חולי אלא צער בעלמא, ואסור לעשות מלאכת אומן לשם כך, אכן אם יש בבית מי שהחום מזיק לבריאותו, מותר, מוארך, דעת הגר"מ פיינשטיין והגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסה-ג, ושם עמ' תע) שמוותר לתקן מוגן לצורך קירור הבית, כיון שזה מצרכי הגוף, ומ"מ בשם הגר"מ פיינשטיין מובא (שם), שיש להיזהר שלא יהיה הדבר באופן של ולוול במועד.

[שעה"צ ס"ק טז]

דָּעַת הָרֵא"ש שֶׁם לְהַחֲמִיד דְּרוּקָא מְעֵשָׂה הַדְּיוֹט¹⁶.

16) אכן במשנה"ב לקמן (ס"י תקמד ס"ק ה) פסק להתיר במרחץ של רבים לתקנו במעשה אומן לצורך המועד, ובשעה"צ שם (ס"ק ה) כתב שהמג"א הביא מהר"א"ש שהתיר דוקא על ידי מעשה הדיוט, אבל המעיין ברא"ש יראה שמסקנת דבריו היא שמוותר גם מעשה אומן אם צריך לו במועד.

[שעה"צ ס"ק טז]

אָלָא מִחוּץ הַקְּצָלוֹתָ נִמְשָׁךְ טִבְּרָא צִד חַלִּים מוֹעֵד נִקְרָא הַשְּׂרִי¹⁷.

17) ואם היה יכול לעשות עניניו מכבר, והניחם על דעת שיעשם לאחר זמן ושכח, האם נחשב אונס או מויד, ראה מה שכתבנו בזה במשנה"ב לעיל (ס"י תקלח ס"ק ד).

[משנ"ב ס"ק נח]

בְּאֶפְלוֹ אֶפְשָׁר לוֹ כְּשֶׁאֲלֵה¹⁸.

18) אכן, לענין תיקון מרחץ במועד כשיכול ללכת לרחוץ במקום אחר, כתב בשעה"צ לקמן (ס"י תקמד ס"ק ו) שלצורך יחיד אסור לתקנו במועד אפילו במעשה הדיוט, ואף שמבואר בשו"ע לקמן (ס"י תקמו ס"ה) ובביה"ל שם (ד"ה כל) שצורך הגוף עצמו הותר גם בלא שינוי וגם כשיש בוה טירחה רבה, וכמו שהותר לצורך אוכל נפש, כתב בשעה"צ שם שמי"מ כאן לא הותר לצורך יחיד כיון שיכול בלא מרחץ או לילך למקום אחר.

ואם יש לו סבין אחר אלא שרצה להשתמש בסבין שנשבר, כתב הערוך השלחן (ס"י) שאסור לו לתקנו במועד כיון שיש לו אחר.

